

ARBEIDSNOTAT

Et bidrag til tenkning omkring
modellering av utviklingen i
Grenseregionen

Sven Erik Skønberg

AR.02.07

Rapportnr.: AR.02.07	ISBN nr: - ISSN nr: -	Rapporttype: Arbeidsrapport
Rapporttittel: Et bidrag til modellering av utviklingen i grenseregionen		Forfatter: Sven Erik Skønberg
Prosjektnummer: 211620	Prosjekttittel: Grenseregionale modellering	
Oppdragsgiver(e): Østfold Analyse		
Oppdragsgivers referanse: Kjell Rennesund, Østfold Analyse		
<p>Resymé</p> <p>Østfoldforskning har sammen med Kulturgeografiska Institutionen, Centrum för Regional Analys (CRA), Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Sverige utarbeidet rapporten <i>Grensregional Statistik- och Analysarbete</i> (Østfoldforskning OR 04.07). I løpet av dette arbeidet vokste det frem et behov for å reflektere nærmere over modeller for regional analyse av Grenseregionen. Denne rapporten er et innspill til en faglig diskurs om slike modeller generelt, og om Grenseregionstatistikkdatabasen spesielt. Rapporten argumenterer for at regionale modeller er utformet som bidrag til svar på spørsmål, og er sterkt teoriavhengige. Det argumenteres for at det er behov for å utvikle nye modeller som gjør det mulig å overskride begrensninger knyttet til beskrivelser og analyser av territorielle regioner, og som utvider analyseområdet fra geografiske og økonomiske forhold til også å omfatte det sosiale rommet, kompetanserommet og de metastrukturer av kognitiv karakter som former aktørenes virkelighetsbilder. Formålet med slike nye regionale modeller må være å tilrettelegge informasjonen på en slik måte at den kan brukes av aktørene i regionen til å utvikle sine – og dermed regionens - potensialer.</p>		
Emneord: <ul style="list-style-type: none"> • regional analyse • regional modell • grenseregion • innovasjon 	Tilgjengelighet: Ja Denne side: Ja Denne rapport: Ja	Antall sider inkl. bilag:
Godkjent Dato:		
<hr/> Sven Erik Skønberg(sign.) Prosjektleder		<hr/> Knut Aarvak (sign.) Forskningsleder

Innholdsfortegnelse

<i>FORORD</i>	4
<i>INNLEDNING</i>	5
<i>GSD – BAKGRUNN OG FORUTSETNINGER</i>	6
<i>Formål med GSD</i>	6
<i>Regionbegrepet</i>	7
<i>Regional inndeling i EUs statistikk</i>	8
<i>Norsk og svensk regionalpolitikk</i>	9
<i>Litt om svensk regionalpolitikk</i>	9
<i>Litt om norsk regionalpolitikk</i>	10
<i>Konstituering av "Grenseregionen"</i>	10
<i>Grensekomiteen Värmland-Østfold</i>	11
<i>Grensekomiteen Østfold-Bohuslän-Dalsland</i>	12
<i>GSD og kommunene i Østfold</i>	12
<i>Grenseregionens avgrensning</i>	13
<i>GSD – STATUS OG INNSPILL</i>	14
<i>Rapport fra CRA og Østfoldforskning</i>	14
Innspill fra NIBR	14
<i>Politiske/administrative, funksjonelle/analytiske og normative regioner</i>	15
<i>Oppsummering</i>	16
<i>MODELLER OG MODELLERING</i>	17
<i>Fra instrumentell til kommunikativ rasjonalitet</i>	18
<i>Nye regionalpolitiske institusjoner</i>	18
<i>Planregime og utviklingsregime</i>	19
<i>Aktørene</i>	19
<i>Samhandling, legitimitet og offentlighet</i>	20
<i>Endring av tankemønsteret</i>	20
<i>Oppgaven</i>	20
<i>Gjennomslagskraften til Grensestatistikkdatabasen knyttet til planprosesser på institusjonalisert nivå, og til nettverksnivå</i>	21
<i>VISUALISERING AV DATAMODELL</i>	22
<i>VIDERE ARBEID MED UTVIKLINGEN AV GSD</i>	25

FORORD

Østfoldforskning har sammen med Kulturgeografiska Institutionen, Centrum för Regional Analys (CRA), Handelshögskolan vid Göteborgs universitet gjennomført *Prosjektet GSA "Grensregionale Statistik- och Analysarbete"* *Tolkning av statistikk i databasen (GSA II) og forslag till utvikling av det grensregionale samarbeidet mellom Västra Götaland og Østfold fylke.*¹

Under arbeidet med rapporten ble vi opptatt av hvilke grunnleggende kriterier som ligger til grunn for, eller bør ligge til grunn for, utvalget av statistikk i basen.

Om vi ser bort fra den rent praktiske begrensningen som er skapt av *mangelen* på tilgjengelig statistikk - rett og slett fordi svensk og norsk statistikk ofte har er basert på ulike definisjoner og derfor ikke er et godt grunnlag for komparative analyser på tvers av riksgrensen - dreier spørsmålet seg om hva vi ønsker å undersøke og hvilke statistiske variabler som *bør* legges inn i en statistikkdatabase som skal brukes til å analysere utviklingen i Grensregionen.

Vi er glad for at Østfold analyse har gitt oss mulighet til å reflektere over dette spørsmålet, - selv om vi gjerne skulle ha hatt mer tid til disposisjon² - og vi håper at denne arbeidsrapporten gir et lite bidrag både til tenkningen omkring regionale modeller og til den strategiske og faglige videreutvikling av Grensestatistikkdatabasen.

¹ Rapporten er publisert av Kulturgeografiska Institutionen, Centrum för Regional Analys (CRA), Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Sverige som *Occasional Papers 2007:1* og av Østfoldforskning som oppdragsrapport, *OR 04.07*.

² Rapporten er utarbeidet innefor rammen av 1 1/2 ukeverk.

INNLEDNING

Formålet med dette arbeidsnotatet er å bidra til en refleksjon over basens forutsetninger og muligheter. Målet er å gi et bidrag til hvordan basen kan utvikles videre.

Refleksjonen er orientert om tre spørsmål:

- Hva var det opprinnelige formålet for å etablere GSD, og hvilke forutsetninger er basen bygget på?
- Hvordan fungerer GSD i dag?
- Hvilke premisser (formål og behov) kan en se for seg for en videre utvikling av GSD?

Arbeidsnotatet er disponert rundt en drøfting av disse tre spørsmålene.

GSD – BAKGRUNN OG FORUTSETNINGER

Formål med GSD

En database er ikke et ”nøytralt instrument”. En database inneholder data og registre som er samlet og systematisert for at innholdet i basen skal kan brukes til å beskrive bestemte samfunnsmessige formål.

Dersom vi ser på GSD basen slik den er tilgjengelig på nettet,³ finner vi at GSD ble etablert som et prosjekt. Nettsidene inneholder opplysninger om prosjekteierne⁴, om hvem som deltar i prosjektet⁵, og om målgruppene⁶ for prosjektet. Prosjektplanen for GSD inneholder en beskrivelse av formålet med, og utviklingen av, databasen, se tekstboks neste side.

Det fremgår av beskrivelsen at GSD skal bygge på en ”*faktabeskriving*” der prioriterte områder er økonomiske forhold (som brutto regionprodukt, inntekts og lønnsstatistikk), arbeidsmarkedsforhold (som pendling), næringsliv- og foretaksstruktur, utdanningsstatistikk med mer. Sammen med andre variabler som listes opp er dette variabler som er sentrale i regional planlegging i Norge og Sverige.

Det er også gitt ansatser til et program der miljø og kultur skal integreres i modellen, sammen med statistikk knyttet til kommunikasjonene i grenseområdet, og til fordyping i den statistikken som er etablert.

Den klareste programmatisk formuleringen er at

”Vi vill i projektet ge förutsättningar för att utveckla den sammanhållna regionen med 22 kommuner och en halv miljon människor som en funktionell regionen oberoende av riksgränsen.”⁷

Rammene for utviklingen av GSD er gitt av den politiske og administrative konteksten. Databasen skal bidra til *innsikt* som kan bidra til å *oppnå mål*, i første rekke politiske mål knyttet til utviklingen i kommunene i grenseregionen, men også til løsning av oppgaver forankret i lov og planverk. Selv om tanken bak utviklingen av databasen er å overskride riksgrensen og binde kommunene på begge sider sammen *i en funksjonell region*, bygger det tilgjengelige materialet grunnleggende på territorielle nasjonale og lokale administrativt avgrensede geografiske enheter som nasjon fylke/län og kommune. Databasens registre er en sammenstilling av norsk og svensk nasjonal statistikk som settes sammen til en beskrivelse av forhold i Grenseregionen.

³ www.grensestatistikk.org

⁴ ”Västra Götalands region og Østfold fylkeskommune”

⁵ ”Västra Götaland region, Länsstyrelsen, Forsikringskassan, Länsarbetsnämnden og enkelte kommuner i Sverige; Østfold fylkeskommune, Fylkesmannen, Aetat, Trygdeetaten i Østfold og enkelt kommuner i Østfold; Grensekomiteen.”

⁶ ”Kommuner og grensekomiteen, Arbeidsmarknaden, Aetat, Socialförsäkringar, trygdeetaten, skattemyndighetene, Utbildings- og forskningsinstitusjoner”.

⁷ www.grensestatistikk.org

”En modell for en samlad og r ttvisende faktabeskrivning av gränsregionen  ver tiden etableras, statistikk produseras og analyseras. Prioritering av statistikkomr den sker utifrån de behov som identifiserats i f rprosjektet samt inriktning og  nskem l från projektets styrgruppe. I ett første steg presenteras en samlad bild av gränsregionen med statistikk om

- *Befolkning og flyttingar,*
- *Utbildning*
- *Trygdestatistikk, st nadsformer*
- *Arbetsmarknaden, syssels tning/arbetslöshet og inkomster/löner*
- *Arbetspendling*
- *N ringsliv og företagsstruktur*
- *Bruttoregionprodukt*

Samtidig sker en komplettering med oppgifter for skilda målgrupper, t ex j mst lthetsindex, detaljhandels omsætning, fastighetsprisernas utveckling, fastighets gande og turism.

I ett n sta steg kan nya statistikkomr den som naturv rd inkl vattenfr gor og miljøovervåkning, kultur, transporter og kommunikasjon samt kommunernas ekonomi behandles. Det kan også bli aktuelt med en f rdjupning av arbeidsmarknads- og n ringslivsstatistiken.

Utbildning i statistikkhantering og analyse sker kontinuerligt og integrert i arbeidsprosessen med hj lp av egen og ink pt kompetens. Ett kompetensutveklingsprogram gjennomføres og en utbildingsplan tas fram for de personer som deltar i denna del. Sammanfattende beskrivelser av statistikk og analyse presenteras fortløpande i takt med at databasen bygges opp. Prosjektet ledes av en styrgruppe bestående av projektets intressenter/finansierere. Representanter for målgruppen kommer gjennom tematiske arbeids- og referensgrupper at engageras i prosjektet.

Nyskapande og resultatspredning

Vi vill i prosjektet ge f ruts tninger for at utveckla den sammanh llna regionen med 22 kommuner og en halv million människor som en funksjonell region  ber ende av riksgr nsen. Det finns en lång tradition av samverkan og samarbeide som kan utvecklas og intensiferas for  kad tillväxt till gang for människor, f retag og organisasjon av ulike slag. Prosjektet kommer at f ljas opp gjennom t ex resultat av tillv xtarbeidet i regionen ”.

Regionbegrepet

Grenseregionen er  venfor beskrevet, eller avgrenset til, den ” sammanh llna regionen med 22 kommuner. Oppfatningen av hva som karakteriserer regionen, og hva som avgrenser den, er viktige forutsetninger for oppbyggingen av GSD. La oss derfor starte med   se litt nærmere på selve regionbegrepet.

Begrepet ”region” er ikke et entydig begrep slik det brukes i praktisk planarbeid, eller slik vi kan møte det i fagliteraturen.

Dersom en ser etter en fellesnevner er et minste, felles multiplum at ”region” viser til et avgrenset geografisk område, og at dette området ofte (men ikke alltid) korresponderer med en politisk eller administrativ enhet (som kan være sammenfallende). Dette området er større enn enheter som ”lokalsamfunn”, ”by” eller ”kommune”, og har historisk vært mindre enn

”nasjon”. Det siste har endret seg. Utviklingen i EU er et eksempel. EU kan oppfattes som en ”økonomisk region” som er etablert fordi nasjonalstatene i Europa ble for små som aktører i et globalisert marked. Et lignende eksempel er *Den Skandinaviske Arena*, som er navnet på det konkrete regionsamarbeidet som med sterk politisk støtte utvikles i aksene Oslo-Gøteborg-Øresund, og der fylkesordføreren i Østfold og ordførende i regionsstyrelsen i Västra Götaland er med som to av mange initiativtakere⁸.

Regional inndeling i EUs statistikk

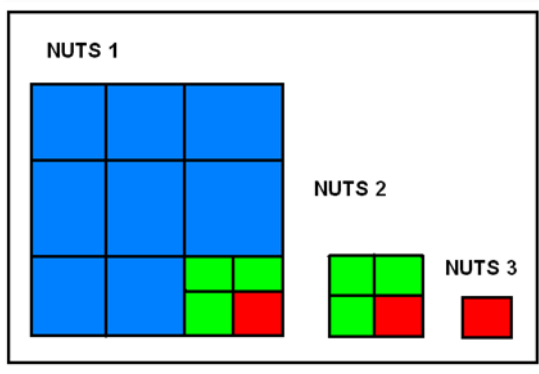
Ovenfor viser vi til regioner som formet av økonomiske og politiske prosesser. Disse prosessene påvirker etterspørselen etter, og arbeidet med produksjon av, overnasjonal og nasjonal statistikk. Innsamling av data, og utformingen og presentasjonen av statistikken, gis retning av de institusjonelle aktørene i de ulike statistikkbyråene.

I Sverige og i Norge følger de nasjonale statistiske byråene (SCB og SSB) EUs standard for regional inndeling slik denne standarden er definert i *The Nomenclature of Territorial Units for Statistics, NUTS*. Inndelingen har vært i bruk fra 1988, men ble vedtatt lagt til grunn i hele EU-området i 2003. Hovednivåene er:

- NUTS 1 – Nasjonsnivå
- NUTS 2 – Landsdelsnivå
- NUTS 3 – Länsnivå/fylkesnivå.

Nomenklaturen er utviklet etter følgende prinsipper:

- a) NUTS prioriterer institusjonelle grenser. Det legges til grunn at det kan anvendes forskjellige kriterier når nasjonale områder deles inn i regioner.
- b) NUTS er basert på regionale enheter av generell karakter. Spesifikke inndelinger som for eksempel sykehusregioner (slik en har innført i Norge), inngår ikke.
- c) NUTS er en hierarkisk klassifikasjon. NUTS 1 er oppdelt i NUTS 2 som igjen er oppdelt i NUTS 3 nivåer.

Figur 1. NUTS hierarkiske struktur

Til denne oppdelingen er det lagt kvantitative kriterier knyttet til befolkningens størrelse. Det vil si at det er fastlagt minimums- og maksimumsterskler for befolkningens størrelse på de tre NUTS- nivåene.

Tersklene for NUTS 1 er: 3mill. – 7mill., for NUTS 2 0,8mill. – 3 mill. og for NUTS 3 0,15 – 0,8 mill.

⁸ Se www.oresundkomiteen.dk og www.businessregion.se

For et land som Norge, med en relativt liten befolkning og men stort areal og lange geografiske avstander, kan disse kvantitative kravene være vanskelig å tilpasse organiseringen av den nasjonale statistikken. Det blir en utfordring å tilpasse kravene til befolkningens størrelse med funksjonelle regionale enheter. Dersom en ser på grensene for regioner under fylkesnivå i Norge vil en finne eksempler som viser at NUTS kvantitative krav fører til avgrensinger av regioner på tvers av funksjonelle forhold og faktisk regional samhandling.

Norsk og svensk regionalpolitikk

EUs nomenklatur for regional inndeling og aggregering av regionale data gir noen viktige rammebetingelser for identifisering av Grenseregionens omfang og utstrekning, og av de data vi kan hente fra offentlig statistikk.

Men de viktigste føringene finner vi antagelig i den svenske og i den norske regionalpolitikken.

Litt om svensk regionalpolitikk

23. januar 2003 satte den svenske regjeringen ned en parlamentarisk komité med mandat å gjennomgå struktur og oppgavefordeling i den svenske samfunnsorganisasjonen. I mars 2007 la den såkalte *Ansvarskommittén* frem sin sluttrapport. Tittelen gir gode signaler om målsettingen med arbeidet: *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*⁹ Rapporten inneholder bl.a. forslag om at dagens 21 landsting skal erstattes av 6-9 regioner innen 2014.

Dersom den geografiske inndelingen blir basert på 6 regioner blir den geografiske størrelsen samt noen viktige tilgjengelige ressurser som vist i tabellen på neste side.

Regionene skal ha rett til å ilegge skatter, ha ansvar for sykehusdrift og den regionale utviklingen av arbeids – og næringsliv. De 290 kommunene vil bli opprettholdt, men også her må kommunale oppgaver tilpasses den nye regioninndelingen. Det er verdt å merke seg at Västra Götaland vil bli opprettholdt som i dag.

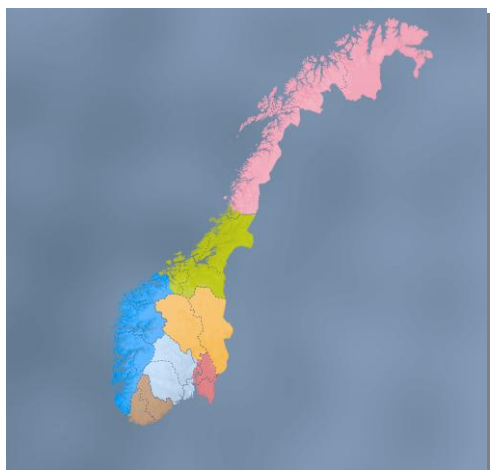
Fordeling av strategiske ressurser, regioninndeling etter Ansvarskommitténs forslag

	Yta Km2	Befolkning (30/6-05)	FA-regioner under 130 000 invånare	Universitets- sjukhus	Universitet och hög- skolor	Högskolarnas inntäkter FoU mkr
Norra Sverige	246 713	926 900	3	1	3	2 368
Bergslagen	74 669	1 052 500	4	1	2+2	694
Mälardalen	30 400	2 763 400	3	2	3+3+7	9 684
Västra Götaland	31 725	1 809 300	5	1	2+4	3 959
Östra Götaland	44 022	1 157 600	2	1	2+2	1 703
Södra Götaland	14 424	1 314 400	1	2	1+3	3 482

⁹ <http://www.sou.gov.se/ansvar/pdf/Slutbetänkande.pdf>

Litt om norsk regionalpolitikk

I Norge vurderer en å avskaffe fylkene og erstatte dem med et mindre antall regioner. Diskusjonen er ikke kommet så langt som i Sverige, men det er en ambisjon å erstatte fylkene med de nye regionene om lag på samme

Figur 2. KS Fremtidens regioner

- Samferdsel
- Næringsutvikling
- Miljø- og kulturminnevern
- Forvaltning av naturressurser
- Kultur
- Høyere utdanning og forskning
- Videregående opplæring
- Spesialisthelsetjenester
- Folkehelsearbeid
- Internasjonalt regionalt samarbeid
- Regional planlegging

I arbeidet med opprettelsen av de nye regionene i Norge er det særlig fokusert på verdiskaping og innovasjon, velferd og fordeling og på demokrati og maktfordeling. Eksempelet er knyttet til politiske og folkestyrt regioner (enheter) og viser hvordan denne oppdelingen fremstår når den gis geografiske grenser og projiseres i kartplanet.

Innenfor andre samfunnsområder finnes andre regionale inndelinger tilpasset de spesifikke samfunnsområdenes behov. Norge er delt i *fire regionale helseforetak*, Statens vegvesen, som bl.a. har ansvar for riks- og fylkesveinettverket, er delt i *fem vegregioner* og Jernbaneverket i tre *jernbaneregioner*, Arbeidstilsynet i syv *tilsynsregioner*.

Konstituering av "Grenseregionen"

Til sammen viser eksemplene ovenfor at når en etablerer en ny regional inndeling ("Grenseregionen") vil denne inndelingen stå i et forhold til andre regionale inndelinger som

¹⁰KS *Fremtidens regioner*, 13.10.2004

" TIL SAMMEN ARBEIDER 22 SVENSKER OCH NORSKE KOMMUNER SAMT VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN OG ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE FOR DE 459 999 INNBYGGERNE SOM BOR I OMRÅDET ØSTFOLD-BOHUSLÄN-DALSAND. DET HANDLER OM ALT IFRA Å LETTE BEDRIFTENES MULIGHETER TIL Å FINNE HVERANDRE TIL AT DET SKAL BLI ENKELT FOR GRENSEPENDLERE Å TA SIG FRAM OG TILBAKE OVER GRENSEN. Vi TROR AT VI SAMMEN ER STERKERE ENN HVER FOR OSS"

Ole Haabeth
Leder av Grensekomiteen Østfold –
Bohuslän - Dalsland

fig. 2¹⁰. Oppgavene til de nye regionene er antatt å være bl.a. :

er begrunnet med andre (eller lignende) formål. Regionale inndelinger forholder seg til hverandre i en tett vev av politiske, administrative og samfunnsmessige interesser. *Regioner er samfunnsmessige konstruksjoner*, de har kulturelle og historiske forutsetninger, men de er dynamiske og ikke statiske, og kan påvirkes av endring i økonomisk utvikling, endrede samhandlingsmønstre, endring av politiske prioriteringer og politisk fokus.

En oppsummering av tankesettene som gjør seg gjeldende i Sverige og i Norge er at de funksjonelle regionene for en rekke formål ikke lengre faller sammen med den historiske territorielle, juridiske og administrative inndelingen i kommuner, fylker og län. Derfor er det sterke krefter i sving for å utvide de administrative og juridiske territoriene til større regionale enheter.

Det er i denne konteksten vi må stille oss spørsmål om hvordan vi konstituerer "Grenseregionen", om hvilke kriterier vi vil legge til grunn for avgrensningen. Svaret er avgjørende for hvordan vi vil modellere grenseregionen, og for de datasettene som vi vil søke å legge inn modellen basert på en oppfatning av relevans.

Det er et aktivt, grenseregionalt samarbeid mellom kommunene og fylkene/länene på begge sider av grensen. I forhold til GSD har dette samarbeidet bidratt til å gi

- en oppfatning av Grenseregionens geografiske utstrekning (omfattende kommunene og fylke/län som inngår i samarbeidet)
- påvirket oppfatningen av hva det er viktig å dokumentere i utviklingen i grenseregionen,
- skapt etterspørsel etter datasett knyttet til de *praktiske samarbeidsformene* som har utviklet seg mellom aktørene.

I denne prosessen har de såkalte "grensekomiteene" vært viktige. I grensekomiteene har alle de administrative nivåene stat, fylke/län og kommune vært representert sammen med næringsliv og enkelte andre aktører. Nordisk ministerråd – og etter hvert EU – har stilt økonomiske ressurser til rådighet for arbeidet og vært pådrivere for utviklingen.

***Grensekomiteen Värmland-Østfold*¹¹**

Grensekomiteen Värmland – Østfold har formulert som sitt formål at den er

"organ for løpende kontakt og samarbeid mellom de kommuner som inngår i grenseregionen. Grensekomiteens generelle oppgave er å fremme og aktivt medvirke til et samarbeid over grensen med særlig vekt på infrastruktur, informasjon og nedbygging av grensebarrierer. I tillegg er samarbeid innen helsevesen, næringsliv og kompetanseutvikling prioriterte områder. Komiteen skal initiere, utrede og koordinere prosjekter som er av interesse for grensekommunene."

Komiteen kan ellers ta opp oppgaver som den anser hensiktsmessig for et samarbeid i regionen. Komiteen har et eget styre som består av representanter for Sveriges Riksdag, Det Norske Storting, Region Värmland, Østfold Fylkeskommune, Askim kommune, Eidsberg kommune, Marker kommune, Rømskog kommune, Trøgstad kommune, Skiptvet kommune, Aurskog-Høland kommune, Moss kommune, Karlstad kommune, Grums kommune, Säffle kommune, Årjäng kommune, Aremark kommune, Spydeberg kommune, Hobøl kommune, norsk og svensk næringsliv samt "øvrige".

¹¹ Se <http://www.gkvo.com/default.asp>

Grensekomiteen Østfold-Bohuslän-Dalsland¹²

Formålet er

”Genom gränsregionalt samarbete utveckla gränsregionen samt främja ökade kontakter inom Näringsliv, Kultur och turism, Kommunikationer samt Internationellt samarbete.”

Arbeidet finansieres av partene som deltar i arbeidet samt av Nordisk ministerråd. Deltagere er kommunene Aremark kommune, Bengtsfors kommun, Dals-Ed kommun, Fredrikstad kommune, Färgelanda kommun, Halden kommune, Hvaler kommune, Lysekil kommun, Mellerud kommun, Moss kommune, Munkedal kommun, Rygge kommune, Råde kommune, Sarpsborg kommune, Sotenäs kommun, Strömstad kommun, Tanum kommun, Uddevalla kommun og Åmål kommun.

GSD og kommunene i Østfold¹³

GSD er et fellesprosjekt mellom Østfold fylkeskommune og Västra Götalandsregionen.

Av de 18 kommunene i Østfold fylke karakteriseres 11 som ”tilhørende grenseregionen”: Halden, Moss, Sarpsborg, Fredrikstad, Hvaler, Aremark, Marker, Rakkestad, Råde, Rygge og Våler.

Västra Götaland består av 49 kommuner, og 13 av disse sies å tilhøre grenseregionen: Sotenäs, Munkedal, Tanum, Dals-Ed, Färgelanda, Bengtsfors, Mellerud, Lysekil, Uddevalla, Strömstad, Vänersborg, Trollhättan og Åmål.

På kartet på neste side har vi markert hvilke kommuner i Østfold fylke som er med i de to grensekomiteene, og hvilke kommuner som inngår i Grensestatistikkdatabasen. Det er tydelig av kartet at kommunene nord i Østfold fylke prioriterer transportkorridoren Oslo-Karlstad-Stockholm (Grensekomiteen Värmland – Østfold), mens kommunene syd i fylket prioriterer transportkorridoren Oslo-Gøteborg (Grensekomiteen Østfold – Bohuslän – Dalsland¹⁴).

To av kommunene, *Moss og Aremark*, deltar i begge grensekomiteene, mens to kommuner, *Rakkestad og Våler*, ikke deltar i noen av grensekomiteene. Begge

deler er antagelig mer et uttrykk for hvilke oppgaver kommunene vurderer at de har ressurser til å arbeide med, enn uttrykk for hvordan disse kommunene er integrert i grenseregionen.

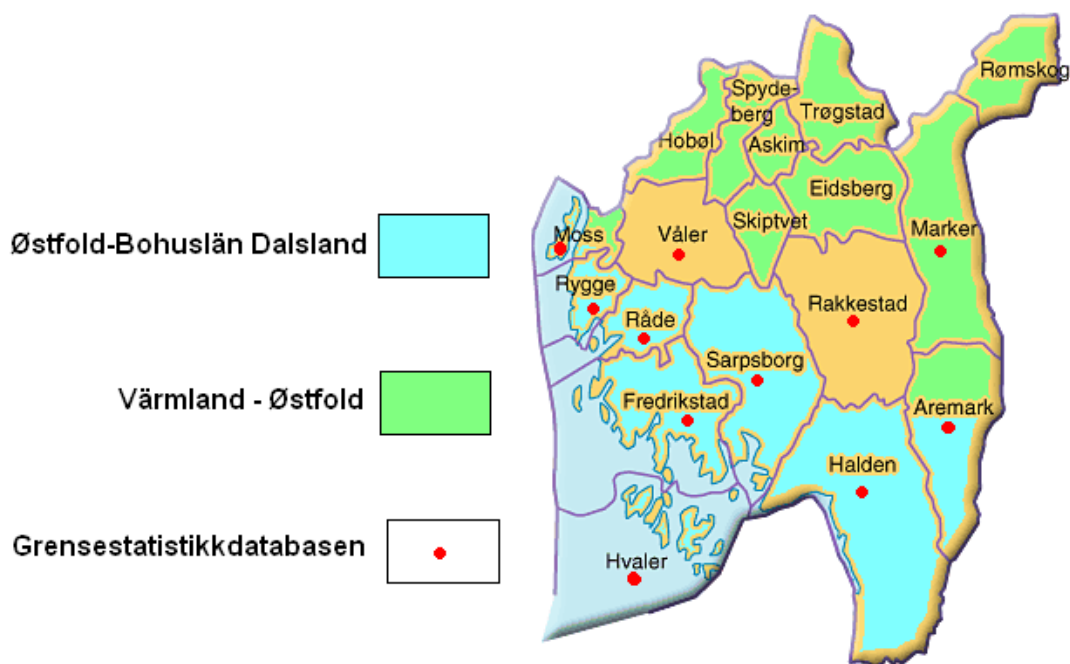
***”DET FINNES IKKE
GRENSER – BARE DEM VI
LAGER SJØL ELLER
TEGNER SOM STREKER PÅ
ET KART”***

***Østfold fylkeskommunes
interregionale/internasjonale
engasjement for perioden
2004 - 2007***

¹² Se <http://www.granskommitten.org/>

¹³ <http://www8.vgregion.se/pxweb/Database/Gränsstatistik/gränsstatistik.asp>

¹⁴ Aurskog-Høland kommune, som ligger lengst øst i Akershus kommune og grenser til Østfold i syd og Hedmark i nord, deltar også i dette samarbeidet.

Figur 3. Kommuner i Østfold - grenseregionalt samarbeid og statistisk underlag

Grensestatistikkdatabasen er utviklet innenfor rammen av enhetene kommune og fylke/län, organisert som et samarbeid mellom Østfold fylkeskommune og Västra Götalandsregionen. Basen omfatter statistikk fra kommunene som inngår i Grensekomiteen Østfold – Bohuslän – Dalsland i tillegg til de to kommunene Rakkestad og Våler.

Grenseregionens avgrensning

Kartet adresserer spørsmålet om hvordan Grenseregionen skal avgrenses som region. Slik GSD nå er bygget opp, er Grenseregionen definert i forhold til et utvalg kommuner i Norge og Sverige som inngår i det organiserte grenseregionale samarbeidet mellom Østfold og Västra Götaland. I tillegg er det i Norge tatt med en kommune som inngår i det grenseregionale samarbeidet mellom Østfold – Värmland og to kommuner som ikke inngår i det grenseregionale samarbeidet

Når en skal bygge opp en grenseregional database må en begynne et sted. Det virker svært naturlig at en begynner med de aktørene (som kommuner) som ønsker å bidra til at basen etableres. Men etter hvert som basen utvikler seg vil analyser av det voksende datamaterialet, og samvirke med andre aktører antagelig både føre til en gradvis avdekking av grenseregionens mulige effekter og utstrekning og til en bedre forståelse av samvirket i grenseregionen. Det vil igjen gjøre det mulig å utvikle forståelsen for grenseregionens funksjonelle omfang.

GSD – STATUS OG INNSPILL

Databasen inneholder variabler på områdene¹⁵

- Arbetsmarknad och näringsliv
- Befolkning i gränsregionen
- Fastighetspriser
- Gränspendling
 - Arbetspendling från Norge till Sverige
 - Arbetspendling från Sverige till Norge
 - Inkomsttagare över riksgrens eksklusive arbeidspendlare
- Statistik for kartor
- Utbildning

Rapport fra CRA og Østfoldforskning

I rapporten ”Grensregional Statistik- og Analysarbeite - Tolkning av statistikk i databasen (GSA II) og forslag till utvikling av det grensregionale samarbeidet mellom Västra Götaland og Østfold fylke”¹⁶ er det gjennomført analyser av pendling, utdanningsforhold og utvikling i næringslivet. Som det fremgår av rapportens tittel gir den også anbefalinger om databasens videre utvikling. Anbefalingene har to hovedpunkter:

- GSD bør utvides med flere variable på området arbeids- og næringsliv avhengig av hvilke indikatorer som velges for innovasjon og innovasjonsevne
- Datamaterialet er generelt for aggregert. Det er ønskelig/nødvendig at datamaterialet blir tilgjengelig på mindre aggregerte nivåer for at det empiriske materialet virkelig skal kunne anvendes for analyse- og forskningsformål.

Innspill fra NIBR

Nordisk Råds kontrollkomite gjennomførte en evaluering av det grensregionale samarbeidet i 2004. Resultatet er publisert i NIBR Notat 2004: 122.¹⁷ I et avsnitt reflekterer forfatterne over hvor ressursene kan ”gi mest igjen for pengene, dvs. skaper nordisk og grensregional nytteverdi”¹⁸

Jo, vår undersøkelse viser at dette gjelder områder som disse:

- *elver og rennende vann som krysser ei riksgrense med tiltak mot forsurening, forurensning og forsøpling, mot spredning av sykdommer og annet fanteri til fisk og andre vannlevende organismer av ymse art, tilrettelegging for og styring av fritidsaktiviteter til vanns (og til lands) som padling, fiske, båtliv, camping*

¹⁵Se: <http://www8.vgregion.se/pxweb/Database/Gränsstatistik/gränsstatistik.asp>

¹⁶ Kulturgeografiska Institutionen, Centrum för Regional Analys (CRA) Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Sverige. Occasional Papers 2007:1. Også publisert av Østfoldforskning OR 04.07.

¹⁷ Sigrid Skålnes og Bjørn Moen NORDISK GRENSEREGIONALT SAMARBEID. Gamle utfordringer og nye muligheter. Anbefalinger og dokumentasjon til kontrollkomiteen i Nordisk råd. NIBR Notat 2004:122.

¹⁸ IBID s. 36

(avfallshåndtering, toaletter, skilting, felles fiskekort etc.)

- *kommunikasjoner av enhver art: veg, bane, stier, fly og vannbåren for transport av personer og gods, men også av energi (el), informasjon og allehånde budskap (aviser, massemedier, IKT-infrastruktur som bredbånd o.l.) Spesielt viktig er slike kommunikasjonslinjer/-midler som går "på tvers" av de århundrelange, tradisjonelle ferdselsvegene mellom sentrum – hovedstadsområdene – og de nordiske, gravgrendte periferiene.*

- *identitetsutvikling og kulturutveksling i vid forstand; innsats rettet mot å redusere alle barrierer mot utvungen og kollektiv samhandling på kryss og tvers av (riks)grensen som kan utnytte og optimalisere gjensidige/ømsesidige komparative fortrinn*

- *språkpolitikk - for å styrke språklig identitet (mot engelsk), og for å styrke språkkunnskap/-kjennskap på tvers av grensene, dvs. et nordisk språksamfunn (her er utfordringene utvilsomt størst i forhold til finsk og samisk)*

- *videreutvikling av et felles nordisk arbeids- og utdanningsmarked som ikke hemmes av formelle nasjonale regler som ikke er harmonisert godt nok med hverandre, eller av stivbeint og bokstavtro nasjonal praktisering av slike regler og retningslinjer. I dette arbeidet blir det ekstra viktig å legge forholdene til rette for en syntese mellom innholdet i og resultatene fra "Schlüter-prosessen" og grenseregionenes funksjon som "lytteposter" for NERP når det gjelder å sette ord på de praktiske, dagligdagse hindringene som grenseboerne og grenseregionbedriftene opplever."*

NIBR peker på områder som: Miljø, fritid, alle former for kommunikasjon og identitet som områder der "en kan få mest igjen for pengene" ved å øke aktiviteten. En kan derfor tenke seg at GSD utvides med datamateriale og statistikk som underbygger og underletter aktiviteten på disse områdene.

Politiske/administrative, funksjonelle/analytiske og normative regioner

GSD er et eksempel på en avgrensning av en region basert på *politiske/administrative* enheter (primært "kommune" men også "fylke/län"). Dette er en hovedform for regional avgrensning. Andre måter å avgrense regioner på er *funksjonelle* regioner, *normative* regioner, og *analytiske* regioner.

- *Politiske/administrative regioner* er regioner som sammenfaller med/er avgrenset til politiske og/eller administrative enheter.
- *Funksjonelle regioner* er geografiske områder som fungerer som enheter økonomisk, kulturelt eller sosialt, uten at avgrensningen nødvendigvis sammenfaller med politiske og administrative enheter.
- *Normative regioner* er uttrykk for politiske prioriteringer og politiske beslutninger. Grensene for regionene fastsettes etter de oppgavene som tildeles de ulike territoriene, basert på størrelsen av den befolkning en mener er nødvendig for å utføre oppgavene godt, og historiske og kulturelle faktorer.
- *Analytiske regioner* er avgrenset til de analytiske krav som stilles. I EUs statistikk omfatter analytiske regioner bl.a. regioner som er skilt ut (definert) på grunnlag av fysiske forhold som jordbunnstype eller høyde over havet, eller på grunnlag av sosioøkonomiske forhold som f.eks. økonomiens homogenitet, komplementaritet eller polaritet.

De nye regionale enhetene som er i ferd med å vokse frem i Sverige og i Norge, og som vi har redegjort for tidligere i rapporten, kan oppfattes som kombinasjoner av forsøk på å etablere *normative regioner* (oppgaveorientert), og som forsøk på å danne *nye politiske og administrative regioner* som bedre sammenfaller med de *funksjonelle regionene*.

Et felles arbeidsmarked brukes ofte som kriterium for inndeling i funksjonelle regioner. Byregioner er et begrep som brukes om byers pendlingsomland. Hovedstadsområder som Stockholmsregionen eller Osloregionen er typiske funksjonelle regioner. Slike regioner er dynamiske og endrer seg i takt med utviklingen i arbeidsmarkedet, endring i infrastruktur og i systemer for transport.

Oppsummering

GSD ble etablert i et samarbeide mellom Østfold fylkeskommune og Västra Götalands län. Drivkraften bak arbeidet ser ut til å være det organiserte grenseregionale samarbeidet slik det utfoldet seg i ”Grensekomiteen Østfold-Bohuslän-Dalsland” (GØBD) og omfatter i all hovedsak kommuner i Sverige og i Norge som er tilknyttet dette grensesamarbeidet. Variablene en kan finne i basen er et resultat av de mål GØBL satte for arbeidet, samt den komparative statistikken det har vært mulig å hente ut i trekantsamarbeidet mellom GSDs sekretariat og de statistiske byråene i Sverige (SCB) og i Norge (SSB).

MODELLER OG MODELLERING

En modell er en *idealisert og forenklet representasjon* av den ”virkelige verden”. En globus er en geografisk modell av jordkloden. Modeller kan være basert på representasjon av fysiske fenomen (fordeling av vann på globusen), av politiske forhold (oppdelingen av landmassene i territorier), eller på teorier, hypoteser eller forsøk på å strukturere ideer.

Figur 4. Globus

Geografisk modellering er en prosess der en arbeider med datasett knyttet til analyse av romlige forhold. Målet er å fremstille datasett slik at de gir nyttig informasjon og kan brukes til å forstå svært komplekse sammenhenger.

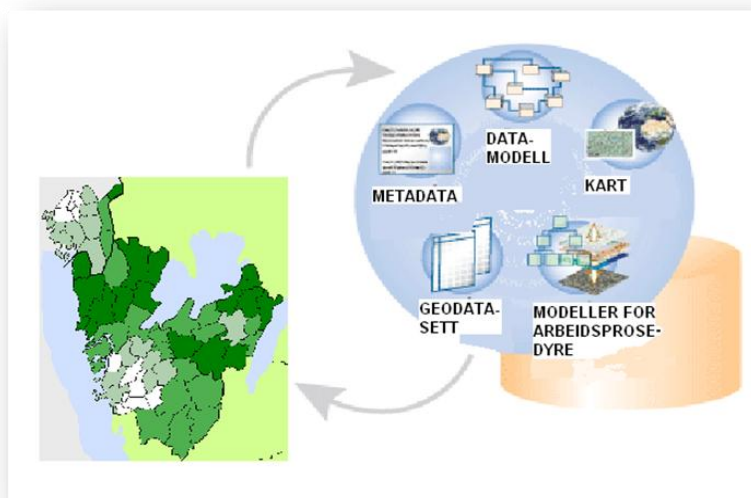
Modellering av romlige forhold har tre hovedformål:

- Bidra til å avgrense og presisere problemstillingene en ønsker å forstå
- Danne rammeverk for analysene
- Simulere prosesser der det er vanskelig å innhente datamateriale.

I arbeidet med å utvikle romlige modeller prøver en å:

- *Identifisere* spørsmålene en vil arbeide med
- *Bryte ned og forenkle* (simplifisere) spørsmålene
- *Organisere* datamaterialet
- *Utvikle* flytdiagrammer basert på etablerte prosedyrer
- *Teste* modellene og *forbedre* dem.

Figuren nedenfor er et forsøk på å visualisere elementer og prosedyrer:

Figur 5. Visualisering av prosesser knyttet til geografisk modellering

Dersom en overfører disse generelle anvisningene til arbeidet med GSD, kan vi si at sentrale oppgaver knyttet til å modellere Grenseregionen bl.a. dreier seg om å:

- Avgrense Grenseregionen som funksjonell region
- Identifisere de sentrale samfunnsmessige forholdene i Grenseregionen som en ønsker å forstå
- Tilrettelegge et datamateriale slik at det er egnet til å belyse disse samfunnsområdene.

Vi har reflektert over disse spørsmålene tidligere. Gjennomgår vi dem systematisk oppfatter vi det første spørsmålet – en funksjonell avgrensning av Grenseregionen – som en oppgave der faglige innspill har stor legitimitet. Et eksempel er avgrensning av funksjonelle arbeidsmarkeder, der studier av pendling som vi har levert eksempler på i rapporten omtalt i note 16, er et grunnlag for å beskrive og dokumentere regioner som ”funksjonelle arbeidsmarkeder”.

”Identifisering av de samfunnsmessige forholdene i Grenseregionen som en ønsker å forstå” er et sammensatt område med mange legitime aktører. Dels vil politiske aktører ha avgjørende innvirkning på prioriteringene, dels vil aktører i arbeids- og næringslivet ha legitime interesser, dels vil fagmiljøene ha oppfatninger om hva som er viktig for formingen og utviklingen av samfunnet. Konstruktiv dialog mellom alle disse aktørene er forutsetning for fruktbar prioritering og identifisering av samfunnsområdene som GSD skal bygges opp og utvikles til å dokumentere.

”Tilrettelegging av datamateriale” er en oppgave som ofte blir begrenset til teknisk tilrettelegging, dvs. at dataregistrene er praktisk lett tilgjengelige (for eksempel over internett) og lett kan lastes inn i programmer/analyseverktøy. Vel så viktig er pedagogisk tilrettelegging av materialet gjennom utforming av brukergrensesnitt med lav terskel, slik at datamaterialet i basen kan anvendes av personer og grupper som ikke har høyt utviklet statistisk kompetanse og statistiske ”know ho”.

Fra instrumentell til kommunikativ rasjonalitet

Politikken for regional utvikling er i endring i de nordiske landene. Den viktigste endringen bygger på en forståelse av at nasjonal styringen ovenfra ikke har klart å utløse de byggende samfunnskraftene som er nødvendige for både nasjonal og lokal utvikling. Derfor må en legge til rette for prosesser som mobiliserer aktørene nedenfra.

Nye regionalpolitiske institusjoner

De etablerte regionalpolitiske institusjonene er utviklet innenfor det tradisjonelle planregimet der styringen skjedde ovenfra. Behovet for samordning mellom styring ovenfra og mobilisering nedenfra gjør det nødvendig å utvikle helt nye regionalpolitiske institusjoner. Regionalpolitisk forskning¹⁹ underbygger at disse institusjonene forutsetter partnerskap mellom offentlig, privat og frivillig sektor. Utfordringen for de nye regionalpolitiske institusjonene, og for partnerskapene, om en lykkes i å etablere dem, er å fremstå som legitime politiske aktører slik at de kan innvirke på den regionale utviklingen i et langsiktig perspektiv. I et *planperspektiv* må disse utfordringene bl.a. møtes gjennom nye prosedyrer for utvikling av regionale planer, nye opplegg for medvirkning og informasjon, og ikke minst nye

¹⁹ Ref. Norges forskningsråds program for regional utvikling, ”Endra regionalpolitikk og nye regionale politiske institusjonar og prosessar”.

opplegg for gjennomføring av vedtak og for systematisk læring. I et *utviklingsperspektiv* må de ulike aktørene etablere en praksis der de legger *felles forståelse* til grunn når de handler på de *ulike beslutningsarenaene* der de deltar hver for seg, slik at summen av handlinger forsterker hverandre og bidrar til å gi den regionale utviklingen tyngde og retning. Denne felles forståelsen er ikke til stede i starten av samhandlingen, men må etableres i selve samhandlingsprosessen. Eksempler på elementer som må vokse frem som del av prosessen er integrering av den lokale, uformelle og tause kunnskapen med den vitenskapelig baserte FoU-kompetansen, og gjensidig forståelse mellom aktørene slik at de kjenner måten de resonnerer på innenfor det systemet som er etablert.

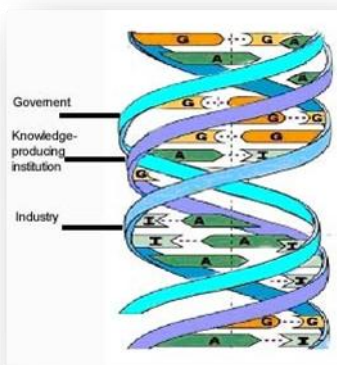
Planregime og utviklingsregime

Offentlige aktører, som stat, fylkeskommune og kommune, er samordnet i et hierarki som fordeler beslutninger og ansvar mellom aktørene og aktørnivåene. Et planleggingsregime er del av et *utviklingsregime*. Et utviklingsregime bygger på samvirke mellom offentlig, privat og frivillig sektor og er derfor ikke et hierarki, men et heterarki med selvstendige aktører som både kan velge, eller velge bort, forpliktelser. Beslutninger som binder de tre aktørene til felles handling finner ikke sin primære forankring i lovverk og vedtak i Stortinget, men må utvikles som forpliktende avtaler mellom selvstendige parter. Slike avtaler vil ikke bli etablert uten at aktørene har interesse av dem, og er villige til å overføre makt fra egne institusjoner og egen sektor til det nye utviklingsregimet. Forutsetningen for å gi fra seg slik makt er enten at deltagerne har større nytte av å være del av en slik felles prosess enn av å handle på egenhånd, eller at det er utviklet en kultur for sterkt regionalt/lokalt fellesskap der samfunnsnyttens er del av de individuelle aktørenes beslutningsgrunnlag, eller begge deler.

Aktørene

Forskning om planprosesser identifiserer (som vi har sett ovenfor) aktører innenfor offentlig, privat eller frivillig sektor.

I et utviklingsperspektiv er det etablert en tankemodell kalt ”trippel helix”, inspirert av DNA-molekylets oppbygging, der FoU-sektoren interagerer med offentlige og private aktører. Knytter en sammen trippel helix-tenkningen med tenkningen rundt planprosessene kan vi identifiserer de nødvendige aktørene i regionale utviklingsprosesser som aktører i offentlig sektor (kommune, fylkeskommune), privat sektor (bedrifter), FoU-sektoren (universiteter, høyskoler, vitenskapelige institusjoner) og sivil sektor (frivillige organisasjoner).

Figur 6.
Trippel
helix

Samhandling, legitimitet og offentlighet

Samhandlingen mellom aktørene vil være basert på en form for kontrakt. Slik avtalebasert (kontraktsbasert) samhandling er avhengig av en fungerende offentlighet som motvekt mot samrøre (og i verste fall korrupsjon). Uten en fungerende offentlighet med tilgang til informasjon om avtalene som gjøres vil det kunne stilles spørsmål ved avtalene som vil frata prosessen – og institusjonene som vokser frem for å håndtere prosessen – legitimitet.

Endring av tankemønsteret

Tradisjonell, hierarkisk planlegging er basert på *instrumentell rasjonalitet* og etablerte kommandolinjer. Instrumentell rasjonalitet forutsetter at beslutende myndighet har innsikt i, og gjennom beslutninger og tiltak kan gripe inn i, og forme, utviklingen i ønsket retning. Den nye regionalpolitiske forståelsen har bl.a. som forutsetning at utviklingen er uoversiktlig, at det er vanskelig å etablere opplagte sammenhenger mellom tiltak og virkning, og at utviklingen formes av mange selvstendige aktører på mange og ulike beslutningsarenaer. En slik forståelse er ikke instrumentell og iverksettende, men *kommunikativ, samhandlende og lærende*. I dette perspektivet endres rollen til offentlige myndigheter fra beslutningstaker og iverksetter til å gå i retning av tilrettelegger og prosessfasilitator.

I sum er utfordringen at vi i tenkningen vår klarer å bevege oss fra et tankemønster (paradigme) basert på teknisk rasjonalitet i alle dens fremtoninger og former til et paradigme der rasjonalitetens grunnlag er kommunikasjon, og vilkår og forutsetninger for denne kommunikasjonen. *Kommunikativ rasjonalitet*, som grunnmønster for tenkningen og som grunnlag for integrerte handlinger og handlingsmønstre, vokser frem som en nødvendighet når en aksepterer at den utviklingen en ønsker er avhengig av selvstendige aktørers valg og handlinger.

Oppgaven

Dersom en videre utvikling av Grensestatistikkdatabasen skal ha stor verdi, må den samle inn og tilrettelegge data som kan bidra til den regionale utviklingen i grenseregionen.

Ovenfor har vi beskrevet at den regionale utviklingen og det regionale utviklingsarbeidet vil etablere en felles kommunikativ rasjonalitet mellom aktører i offentlig, privat og i sivil samfunnssektor. Hovedoppgaven for basen, og basens legitimitet, er å *systematisere og formidle beslutningsdata inn på aktørenes nettverksarena*. Denne etterspørselen kan en anta vil være dynamisk, og utvikle seg i takt med aktørenes egen læring. Oppgaven er derfor å etablere en samhandling mellom aktørene som utvikler basen og aktørene i det regionale utviklingsregimet i grenseregionen.

Gjennomslagskraften til Grensestatistikkdatabasen knyttet til planprosesser på institusjonalisert nivå, og til nettverksnivå

Forskning indikerer at

- dersom en vurderer gjennomslagskraften til plandokumenter knyttet til regionalt utviklingsarbeid i det en kan kalle nettverksorganisasjoner, har plandokumenter på interkommunalt nivå størst gjennomslagskraft, etterfulgt av plandokumenter på fylkesnivå. *Minst gjennomslagskraft har plandokumenter knyttet til organisert samarbeid mellom nasjoner.*
- plandokumenter knyttet til regionalt utviklingsarbeid mellom nasjoner, fylker og kommuner har *mindre gjennomslagskraft* enn plandokumenter knyttet til institusjonaliserte aktører som Storting, regjering, departement, fylkeskommune, fylkesmannen og kommunen.

En måte å betrakte GSD på er å oppfatte den som en leverandør av informasjon på en arena for samarbeid på statlig nivå (Norge/Sverige), der INTERREG er sentral samhandlingsarena. I et slikt perspektiv vil databasens legitimitet være knyttet til analysenes og plandokumentenes status i plan- og beslutningshierarkiet, og dermed *ha den lavest mulige legitimitet i forhold til andre plandokumenter, planprosesser og beslutninger.*

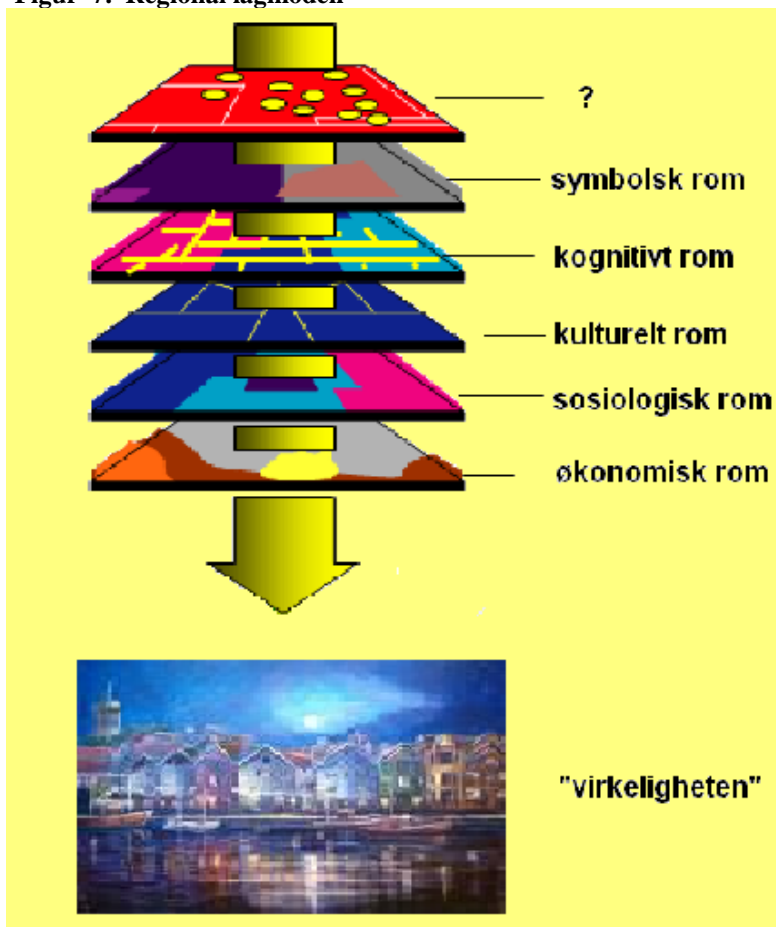
Basens relevans og gjennomslagskraft i forhold til etablerte plan- og beslutningsprosesser vil øke vesentlig dersom den informasjon basen inneholder blir oppfattet som relevant på særlig kommunalt-, interkommunalt- og fylkesnivå med nasjonalstaten som ramme. Det virker åpenbart at de analysene som er foretatt med GSD som grunnlag, har relevans for f. eks kommunene Halden i Norge og Strømstad i Sverige, og at utviklingen i de to kommunene ikke fullt ut kan forklares uten å gjøre bruk av de datasettene som GSD har brakt til veie.

VISUALISERING AV DATAMODELL

For å få et bedre pedagogisk grep på overlegningene ovenfor, vil vi prøve å visualisere deler av tenkemåten.

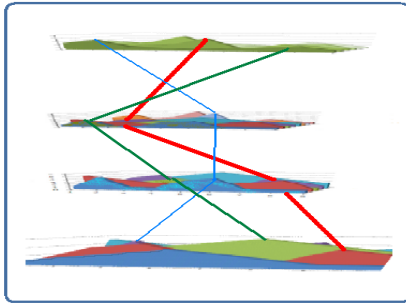
I forhold til de variablene som nå ligger i GSD, kan vi se for oss at de variablene vi ønsker å legge inn i basen ligger i ulike lag. Til sammen danner gir disse lagene oss et bilde av samfunnet vi ønsker å beskrive og analysere:

Figur 7. Regional lagmodell

Den "virkeligheten" vi ender opp med, er en konstruksjon, men det er en konstruksjon som ikke bare er opptatt av økonomiske forhold, men også kulturelle forhold, forhold knyttet til formelle og uformelle strukturer og samhandling, og – kanskje fremfor noe – kognitive og symbolske forhold som er det "rommet" der vi danner oss bilder av "virkeligheten".

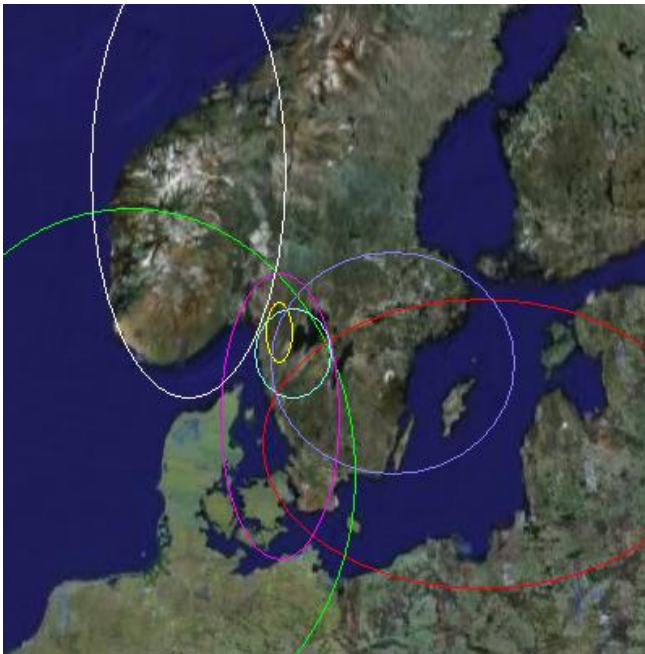
Vi kan utvikle bildet videre ved å tenke oss at de ulike lagene henger sammen, slik vi prøver å skape et bilde av nedenfor:

Figur 8.
Sammenhenger
mellom regionale lag

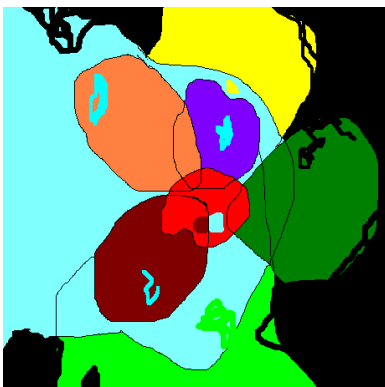
Utfordringen blir å finne om, eventuelt hvordan, forhold i de ulike lagene påvirker hverandre – slik vi kan tenke oss at kognitive, kulturelle og sosiale forhold påvirkes av, og selv påvirker, den økonomiske utviklingen.

En annen måte å visualisere dette på, er å tenke seg at de ulike lagene utgjør "sfærer" som delvis overlapper hverandre. Noen av disse sfærene kan være avgrenset til selve "Grenseregionen" andre kan omfatte regionen men ikke være avgrenset til den. Vi har prøvd å illustrere dette på karet nedenfor:

Figur 9.
Regionale sfærer (a)

På kartet representerer sirklene de ulike sfærene – som kan illustrere kapitalstrømmer, kompetanse, arbeidskraft, verdiorientering med mer. En mindre konkret representasjon er denne fremstillingen, der sirklene er erstattet med flater.:

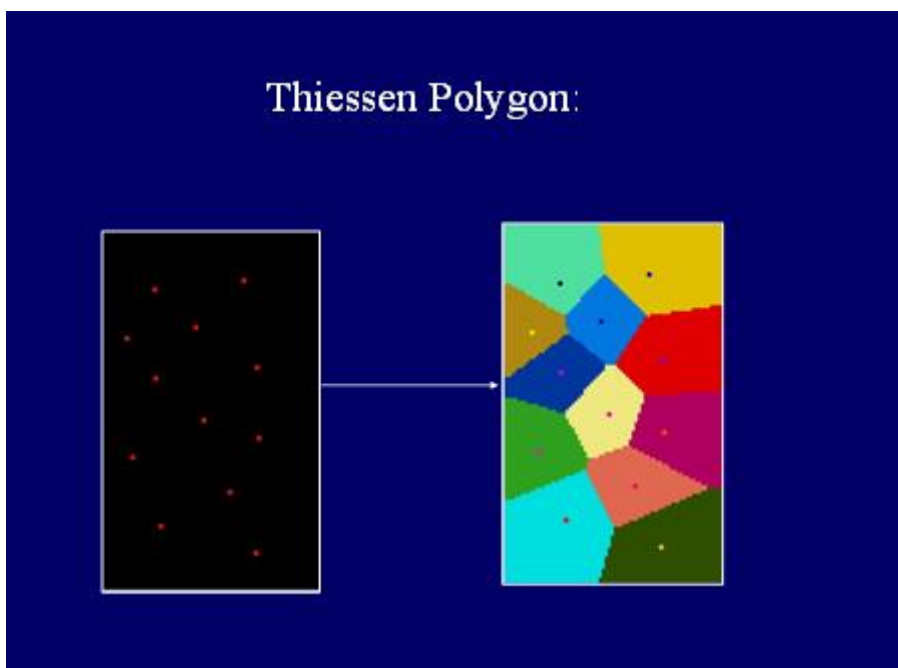

Figur 10.
Regionale sfærer
(b)

Det formative utgangspunktet er hva vi til enhver tid oppfatter som relevant for å beskrive de regionale utviklingsprosessene, og om vi i praksis er i stand til å få tilgang til data med god nok kvalitet (signifikans).

Regionale beskrivelser handler om hvordan ulike ressurser, kvaliteter og egenskaper er fordelt i rommet, og hvordan romlige forhold påvirker aktørenes tilgang til disse ressursene, egenskapene og kvalitetene.

Slike beskrivelser kan muligens utvikles videre gjennom bruk av Thiessen-polygoner. Et Thiessenpolygon fordeler en forekomst i rommet, og avgrensner denne forekomsten fra neste observerte forekomst ved å inndelegge rommet etter middelavstanden mellom forekomstene. Nedenfor er dette illustrert i en enkel modell som bl.a. brukes i meteorologiske prediksjoner:

Figur 11- Thiessen polygon

I venstre del av figuren representerer de røde prikkene en identifisert forekomst med en målt verdi, i høyre del av figuren er forekomstene projisert i kartplanet og de midlere avstandene inntegnet slik at forekomsten er tildelt et område på kartplanet (skravert) etter avstanden fra de andre identifiserte og målte forekomstene.

I Grenseregionen kan en tenke seg at en måler for eksempel forekomster av ressurser, kompetanse eller arbeidskraft – eller demografiske forhold eller behov for omsorg- og helsetjenester som ”tettheter i rommet” uavhengig av nasjonale grenser eller administrative territorielle inndelinger. Rent hypotetisk kan en da tenke seg at en finner slike romlige forekomster som viser sterkere sammenhenger på tvers av nasjonsgrensen enn innenfor den enkelte nasjon.

VIDERE ARBEID MED UTVIKLINGEN AV GSD

En videre utvikling av GSD må bygge på at basen blir interessant som redskap i den videre utvikling av regionen, dvs at innholdet blir mest mulig relevant for utviklingsprosessene i regionen.

Det er en direkte korrelasjon mellom basens relevans og kobling mot pågående initiativ og prosesser og etterspørsel etter tjenestene basen kan levere.

Det bør derfor gjøres et konkret arbeid for å kartlegge hvilke

- samfunnsområder
- variabler og
- datasett

som har særlig bruksverdi for offentlige myndigheter, bedrifter og FoU-institusjoner knyttet til utviklingsprosessene i regionen.

Denne kartleggingen kan bl.a. gjennomføres ved at en analyserer

- Eksisterende plandokumenter i regionen Østfold/Västra Götaland
- Prosjektrapporter som beskriver utviklingstrekk i regionene Østfold og Västra Götaland.
- Pågående initiativ og prosesser som arbeid med fylkesplan, kompetanseoffensiv mv. på norsk side av grensen, og tilsvarende plan- og utviklingsprosesser på svensk side.

I arbeidet med å legge inn relevante variabler og datasett i basen bør det legges stor vekt på å utvikle et brukergrensesnitt som gjør GSD tilgjengelig på www. Det er viktig at terskelen for tilgang til basen, og for å hente ut datasett og analyser, oppleves som lav for aktører som ikke har spesiell kompetanse på databehandling og dataanalyse.

STØ ble etablert i 1988 etter initiativ fra Industriforeningen og LO i Østfold, Østfold Fylkeskommune og Østfold Distrikthøgskole. Forskningsaktiviteten er konsentrert om Forebyggende Miljø og Virksomhets- og Næringsutvikling.

STØ har endret organisasjonsform og skiftet navn til Østfoldforskning AS. Østfoldforskning AS er i dag et ideelt aksjeselskap der Østfold Fylkeskommune, Fredrikstad og Sarpsborg Kommune, Indre Østfold Regionråd, Østfold Energi, COWI og de ansatte er aksjonærer.

STØ har kontor på Værste-området i Fredrikstad i nær tilknytning til Høgskolen i Østfold, Medieparken og COWI.

Østfoldforskning AS (www.sto.no)
Postboks 276, N-1601 Fredrikstad, Norge
Telefon: +47 9262 6464; Telefax +47 6934 2494